

DODENHERDENKING 2026

Toespraak ceremoniemeester Karin van Bakel

Vandaag is een dag waarop we stil staan bij allen die hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. Vaker wordt gezegd: "vrijheid is niet vanzelfsprekend", een uitspraak die vandaag de dag al te meer van toepassing lijkt te zijn. Wellicht weet u dat er een nationaal vastgelegd jaarthema bestaat voor de dodenherdenking. Dit jaar is dat thema: "de geschiedenis leren begrijpen".

Wanneer we terugkijken op de Eerste en Tweede Wereldoorlog, dan zijn er meer boeken over geschreven en films over gemaakt dan we kunnen tellen.

Feitelijke uiteenzettingen over het verloop, het ontstaan en de gruwelijkheden die de oorlogen met zich mee hebben gebracht. Maar ook persoonlijke verhalen en ervaringen die worden gedeeld door mensen die de oorlog hebben meegemaakt, soms zelfs hebben meegevochten. Dit alles om ons eraan te blijven herinneren dat velen gestorven zijn voor onze vrijheid.

Wanneer we kijken naar het huidige wereldbeeld, vraag ik mij hardop af: het willen begrijpen van de geschiedenis is één ding, maar trekt men er ook lering uit?

Zo is de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog het gevolg van expansiedrift, macht, economische heerschappij en het veiligstellen van overzeese grondstoffen. Europese grootmachten sluiten pacts om te voorkomen dat een ander de overhand krijgt.

In de jaren voor de Eerste Wereldoorlog raakte Europa verdeeld in bondgenootschappen. Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland zochten steun bij elkaar in de Triple Entente. Hiermee wilden ze een tegenwicht bieden aan de Triple Alliantie, het machtsblok dat al sinds 1882 bestond. De wereld was letterlijk in twee kampen gesplitst.

De triple alliantie bestond uit Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië als blok.

Italië wisselde uiteindelijk van zijde enkele maanden na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914.

De vonk die dit kruidvat deed ontploffen, was de dubbele moord op de troonopvolger van Oostenrijk-Hongarije en zijn vrouw. Het mondde uit in een wereldwijd conflict dat 4 jaar duurde, aan 16 miljoen mensen en soldaten het leven kostte en de kaart van de wereld drastisch en voorgoed veranderde. De wereld lag grotendeels in puin.

Maar de vrede die volgde, bracht geen rust.

De vernederende voorwaarden van het Verdrag van Versailles zorgden voor diepe wonden en armoede in Duitsland. Het was precies die wanhoop die een decennium later de weg vrijmaakte voor de opkomst van Hitler. Deze dictator verkreeg de absolute macht in 1933. Slechts zes jaar later stortte hij de wereld in een nieuwe, allesverwoestende oorlog.

We kennen deze strijd als de Tweede Wereldoorlog, waarin de geallieerden het opnamen tegen de asmogendheden, de landen die zich bij Hitler hadden aangesloten.

Helaas bracht ook deze bevrijding niet de blijvende vrede waar iedereen op hoopte.

De wereldoorlogen lieten diepe sporen na en leidden vrijwel direct tot de Koude Oorlog.

Vandaag de dag zien we patronen die ons pijnlijk doen denken aan die donkere tijden. Overal ter wereld kiezen landen weer partij en komen groepen lijnrecht tegenover elkaar te staan.

Grote machten vechten hun conflicten uit over de rug van andere landen - we zien het aan de rand van Europa en in het Midden-Oosten. Het recht van de sterkste lijkt weer belangrijker dan vrede en menselijkheid.

Je vraagt je af: "hebben we dan niets geleerd van het verleden?"

Wereldwijd staat de democratie onder druk en daarmee de vrijheid die zo duur is betaald. We kunnen de wereldproblemen niet in ons eentje oplossen, maar we kunnen wel bepalen hoe we hier, in onze eigen omgeving, met elkaar omgaan. Laten we deze - met levens betaalde - vrijheid verdedigen door niet weg te kijken bij onrecht of machtsmisbruik. Dat begint bij onszelf. Gun elkaar de ruimte – letterlijk, maar ook de ruimte om 'anders' te zijn.

Wees open naar de ander, maar trek een grens zodra onze democratie in het geding is. Als wij nu opstaan voor de vrijheid van een ander, voorkomen we dat het verleden zich herhaalt. Wij dragen de verantwoordelijkheid om de lessen uit het verleden om te zetten in daden van nu. Alleen zo dragen we de Fakkels van Vrijheid veilig over aan de volgende generatie.

Juist daarom zijn we hier bij dit monument, opgericht ter nagedachtenis aan de bemanning van de neergestorte bommenwerper. Op 22 juni 1944, tijdens de Tweede Wereldoorlog, kwamen 7 jonge mannen in de bloei van hun leven hier in de akkers tussen Walik en Riethoven aan hun einde.

Deze zeven jonge mannen zijn enkelen van velen die hebben gevochten voor de vrijheid van een land ver weg van hun thuisland. Bij dit monument en vele andere monumenten kunnen nabestaanden troost vinden en vreemden kunnen hun dank betuigen. Samen staan we hier stil bij het verleden dat de basis vormt voor onze huidige vrijheid.

Het hele jaar door kunnen we deze monumenten gebruiken om stil te staan bij wat deze personen voor ons hebben betekend en om te leren van de geschiedenis.

Maar vandaag, op 4 mei, herdenken we gezamenlijk alle burgers en militairen die sinds de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen bij oorlogssituaties en vredesmissies.

De herinneringen komen samen tijdens dit herdenkingsmoment.

Zo dadelijk om 20.00 uur is heel Nederland gehuld in stilte. Gedurende deze twee minuten herdenkt eenieder op zijn eigen manier allen die gesneuveld zijn en het feit dat wij hier in vrijheid mogen zijn.

Wij doen dit in dankbaarheid voor allen die, waar dan ook ter wereld, hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid.